

Opleidingsniveau is de nieuwe sociale kwestie

Medewerkers van de gemeentereiniging in de Schilderswijk in Den Haag.

foto anp

Actie is geboden, anders verwordt Nederland tot een klassensamenleving waarschuwt Rien Fraanje van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

RIEN FRAANJE, WAARNEMEND DIRECTEUR VAN HET WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT VOOR HET CDA

Volgend jaar is het 125 jaar geleden dat Abraham Kuyper zijn beroemde rede hield bij de opening van het eerste christelijk sociaal congres. Daarin duidde hij de misstanden die de industrialisering veel arbeiders bracht als dé sociale kwestie van zijn tijd. Hij uitte 'architectonische kritiek' op de liberaal-kapitalistische inrichting van de samenleving: de scheve verhoudingen tussen kapitaalbezitters en de bezitsloze arbeiders verklaarde hij "uit een fout in den grondslag zelf van ons maatschappelijk samenleven".

Een nieuwe sociale kwestie vraagt nu om eenzelfde urgentie. Op politiek, economisch en sociaal vlak bestaan in Nederland grote tegenstellingen waarbij opleidingsniveau steevast de voorspellende factor is. Onze politiek wordt overheerst door mensen met een hoger onderwijsdiploma op zak. De onderwerpen die mensen met maximaal een MBO-opleiding belangrijk vinden komen veel moeilijker op de politieke agenda. Het is daarom niet vreemd dat zij minder vertrouwen hebben in de

politiek.

Korter leven

Ook op sociaal-economisch gebied staan lager opgeleiden op achterstand: ze zijn vaker werkloos en hun inkomen is de laatste jaren verder achteropgeraakt in vergelijking met hoogopgeleiden. Dan verbaast het weer niet dat laagopgeleiden minder optimistisch zijn over de toekomst, minder (zelf-)vertrouwen hebben en daarom ook aanzienlijk kritischer zijn over de participatiemaatschappij. Ten slotte is het wellicht het meest schrijnend dat mensen met een lagere opleiding gemiddeld zes jaar korter leven en ruim vijftien jaar minder kunnen genieten van een leven in goede gezondheid.

Ten aanzien van de huidige maatschappelijke tegenstellingen is eveneens 'architectonische kritiek' op zijn plaats en dan vooral op onze doorgeslagen meritocratie. We wilden dat niet meer de sociale afkomst doorslaggevend zou zijn voor de plek die mensen op de maatschappelijke ladder innemen. Zij moesten een maatschappelijke en sociaal-economische positie kunnen verwerven op basis van hun capaciteiten en inzet. Nu dreigt een nieuwe klassensamenleving waarbij opleidingsniveau het criterium wordt voor invloed, gezondheid en succes. De oplossing voor het oude probleem van een standenmaatschappij blijkt een nieuw probleem te scheppen.

De hierboven genoemde tegenstellingen ondermijnen de ervaring dat we met elkaar een samenleving vormen en dat is riskant voor de onderlinge solidariteit. Hier ligt een politieke opdracht om de scherpe tegenstellingen tegen te gaan.

Wedstrijd

Nadrukkelijk niet door iedereen het hoger onderwijs in te jagen, want dan laten we mensen meedoen

aan een wedstrijd die het leeuwendeel van hen nooit kan winnen. In plaats daarvan is het belangrijk weer waardering te krijgen voor de verschillen tussen mensen in vaardigheden, kennis, en passies. Die verschillen maken een samenleving sterk en creatief. Daarnaast moeten de mogelijkheden om politiek te participeren aanzienlijk worden verruimd. Door bijvoorbeeld aan onze representatieve democratie participatieve elementen toe te voegen, kan voor veel mensen de drempel worden verlaagd om politiek bij te dragen.

Verder is het nodig dat we meer ontmoetingsplekken creëren. De bouw of aanleg van pleinen, winkelcentra, sportterreinen, nieuwbouwwijken en scholen zijn steeds weer belangrijke keuzemomenten: brengen we mensen samen of drijven we ze uiteen? Maken we een P.C. Hoofdstraat of mengen we het aanbod?

De politiek moet de architectonische kritiek omzetten in concrete maatregelen. Die liggen voor het oprapen. We mogen niet accepteren dat een aanzienlijk deel van onze landgenoten niet in gelijke mate mee kan doen.